

Arbejde aabnede en lang Række af Kildeundersøgelser, der dog paa Grund af Materialets Daarlighed ikke bragte saa gode Resultater som hans. I 1869 blev Nissen Professor i Marburg, kom herfra til Göttingen og Strassburg; siden 1884 har han virket i Bonn. Meget skrivende var han ikke, men hans Bøger og Afhandlinger er altid meget grundige og fint gennemtænkte, undertiden lidt spidsfindige. Værdifuldest er hans *Italische Landeskunde* (1883—1902), hvori han i lige Grad bygger paa et udtømmende Kendskab til Oldtidsefterretningerne og en nøje Forstaaelse af Landet og dets Natur, vundet gennem et fleraarigt Ophold.

Kr. E.

Den 6. Febr. 1912 døde den engelske Socialhistoriker Frederic Seebohm (f. 1833). Han har skrevet *The english village community* (1883, senere i flere Oplag), *The tribal system in Wales* (1895), *The tribal custom in anglo-saxon law* (1902). Som Bankmand og Jurist bragte han ude fra det praktiske Liv nye Synspunkter ind i Betragtningen af de gamle Tidens Landboforhold, Stændervæsen og Møntregning; især stræbte han efter at vise de agrariske Tilstande hos Angelsachserne som direkte udgaaede fra og prægede af den romerske Kejsertids Herregaarde, dens *villæ* med de mange ufri Tjenere; hans Opfattelse er dog bleven stærkt modsagt. I det hele skildrede Seebohm de gamle Samfund, ogsaa her i Norden, som i højere Grad aristokratiske i deres Bygning og med større Ufrihed end det sædvanlig fremstilles. Friske, vækkende og skarpsindige vare i hvert Fald hans Bøger, og mange af hans Undersøgelser, saaledes af de ejendommelige Ætteforhold i Wales, ere meget værdifulde.

Joh. Stp.

Hr. Poul Andræ har fortsat Meddelelserne fra sin Faders Papirer ved et nyt Skrift: *Werner Hans Frederik Abrahamson Læssøe. Bidrag til Charakteristik paa Grundlag af Breve mellem ham og Andræ fra 1840 til Læssøes Fald i Slaget ved Isted* (Kbhvn., 1912). Undertitlen angiver meget korrekt det hvorpaa Interessen ved Bogen beror; godt Lys kaster den over den stolte, frihedskærlige, pirrelige og

handlingsattraaende Officer. Af positive Oplysninger bringer den mest om Forholdene inden Generalstaben og den militære Højskole; af Interesse er dog ogsaa en oftere frembrydende Misfornøjelse med Orla Lehmanns Holdning som ikke retlinet nok og endelig et nyt og fuldstændigt Optryk af Læssøes Brev til Krieger af 19. April 1849, der afviser Krigsminister Hansens Angreb paa Overkommandoen i Anledning af Eckernförde-affæren. Om Treaarskrigen har Bogen derimod ikke ellers kunnet meddele noget, da der intet er bevaret af nogen Brevveksling mellem Andræ og Læssøe fra de Aar; Forf. oplyser, at en yngre Broder til Læssøe har ment, at Grunden hertil var de to Venners politiske Uoverensstemmelse, idet Læssøe var begejstret for Krigen, Andræ en Modstander af den som Daarskab.

J. A. F.

Universitetsstipendiat Edv. Bull vil i sin flittige og indholdsrige Bog *Folk og Kirke i Middelalderen. Studier til Norges Historie* (1912) gøre Rede for hvad der var det norske Folks Tro i den katolske Tid: „Hvad jeg vilde vite, var altså ikke, hvad kirken lærte, men hvad den virkelig havde fåt folket til at tro; ikke de krav til livet, den stillet, men de, folket stillet sig selv; og desuten vilde jeg vite, hvad der lå igjen av gammelt hedenskab, vel skjult for presteskapets øine eller frækt omklædd under nye navn, men med gammelt indhold.“

Med dette Maal for Øje skyder Forfatteren den kirkelige Litteratur og den kirkelige Kunst til Side og henter fortrinsvis Stof i *Diplomatarium Norvegicum* og *Diplomatarium Islandicum*, hvis Breve har givet ham mange gode Træk af Folkets Færd og Tænkesæt, ligesom Sagaerne en og anden Gang har overleveret et Udbrud, der aabenbarer de stejle Bønders Mening eller har gemt Forestillinger, som hørte Fortiden til. I et Dokument fra 1338 hører vi om to Mænd, der løber efter Præst til deres døende Broder, men paa Vejen møder hans Drabsmand, hvorpaa de glemmer Præsten og øver Blodhævn. I *Sturlungasaga* kvæder Skjalden i Anledning af *Sturla Sighvatssøns* Overfald paa Biskop Gudmund Aressøn: